

גבולות היחידה: במדבר פרק כ"ז פסוקים א'-י"א

נושא היחידה: בנות צלפחד

כותבת: אלישבע דניאל

מספר שיעורים: 1

הסבר כללי: הפסוקים עוסקים בהלכות ירושת הנחלות. מדין תורה, הבן יורש נחלה ולא הבת, פרט למקרים מיוחדים.

הלכות אלו אמר ה' למשה בערבות מואב בשנת הארבעים, ערב כניסתם של בני ישראל לארץ. המיוחד בהלכות אלו הוא שמסופר בתורה על האירוע שהביא את משה לשאול את ה' על הנושא. הסיפור שופך אור חיובי על בנות צלפחד - זכו בנות צלפחד שלימוד הלכות ירושת נחלות הגיע אלינו דרכן.

פתיחה: נתחיל בדוגמה מחיי היום-יום: בסדר היום של מנהל ביה"ס, מתוכננות שתי פגישות עם תלמידים: פגישה אחת עם תלמידי כיתה ה'1, שמבקשים לקבל כיתה גדולה ונוחה יותר עם פינת משחק, ופגישה שנייה - עם תלמידי כיתה ה'2, שמבקשים פינה בלובי להכנת תערוכה על המנהל הראשון שהקים את ביה"ס. נחدد את ההבדל בין הבקשות: כיתה ה'1 מבקשת משהו לרווחתה, ואילו כיתה ה'2 מבקשת להוקיר טובה לאדם שפעל למענם. נלמד היום על בנות שביקשו בקשה לא פשוטה... וקיבלו תשובה מפתיעה.

עיון בפסוקים:

המורה תקרא בקול את פסוקים א'-ה', כאשר לפני הקריאה, המורה תאמר שבפסוקים אלו מופיעה בקשה. עליכם לשים לב במהלך הקריאה לשאלות הבאות: (נרשום אותן על הלוח)

1. מי הם המבקשים?
2. ממי הם מבקשים את בקשתם?
3. מה הם מבקשים?
4. מדוע הם מבקשים בקשה זו?
5. מהי התגובה לבקשה?

קריאת פסוקים א'-ה' ע"י המורה

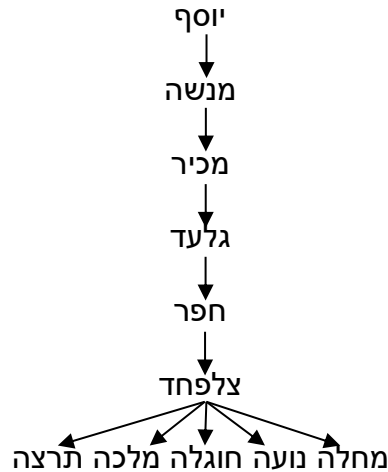
אפשר לענות על השאלות בעל פה, ואפשר לענות עליהן במחברת, בעזרת ציטוט הפסוק המתאים או בלשון חופשית.

2. מי מבקש? "ותקרבנה בנות צלפחד".
3. ממי מבקשות? "ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה".
4. מה מבקשות? "תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו".
5. מדוע? "למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו".
6. מהי התגובה לבקשה? "ויקרב משה את משפטן".

נבדוק את התשובות תוך כדי הרחבה והסבר:

1. מי מבקש? בנות צלפחד

כאן נמחיש את זהותן של בנות צלפחד בעבודה במחברת: התלמידים יתבקשו לשרטט את אילן היוחסין של בנות צלפחד, כפי שמופיע בפסוקים:

• כאן נרחיב: מה אנו יודעים על צלפחד, פרט לאילן היוחסין? התלמידים יתבקשו למצוא את המידע בפסוקים.

א. הוא מת במדבר.

ב. הוא לא היה שותף בחטא קורח.

ג. הוא מת בעקבות חטאו. נסביר: חטא שלו, שלא החטיא אחרים.

ד. לא היו לו בנים אלא בנות.

• נפנה לרש"י: מהן שתי הדעות בנוגע לחטאו של צלפחד?

דעת ר' עקיבא: מקושש עצים (המקושש) (פרק ט"ו, ל"ב-ל"ד)

דעת רבי שמעון: מהמעפילים (פרק י"ד, מ'-מ"ה)

עיון בחומש: התלמידים יחפשו בחומש היכן נכתבו שני חטאים אלו.

2. ממי הן מבקשות?

בנות צלפחד באות לפני משה, לפני אלעזר (שהיה כהן גדול לאחר מות אהרון אביו),

לפני הנשיאים ולפני כל העדה.

נשאל את התלמידים: האם קל ללכת לדבר בפני אנשים אלו?

ניתן להמחיש זאת בעזרת הצגה שבה ניתן לתלמיד לפנות לראש הממשלה, לשר

הביטחון ולנשיא המדינה, ולבקש בקשה אישית.

כיצד הן מרגישות? מה נדרש מהן כדי לפנות ולבקש את בקשתן מגדולי האומה?

3. מה הן מבקשות?

נבקש מהתלמידים לצטט את בקשתן של בנות צלפחד, ללא ההסבר שהן נותנות:

"תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו".

הסבר הרקע: מדין תורה, הבן יורש נחלה ולא הבת, פרט למקרים מיוחדים. כאן הבנות

מבקשות לקבל נחלה בירושה.

4. מדוע?

התלמידים יעלו השערות לסיבות לכך שאדם מבקש נחלה. בדרך כלל, לבקשה כזו יש סיבה כלכלית: נחלה מפרנסת את בעליה. האם גם כאן הסיבה של בנות צלפחד היא כלכלית?

התלמידים יחפשו את הסיבה בפסוקים: "למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן" – יש להסביר לתלמידים שלכל אחד מישראל הייתה נחלה, וזהו חלקו בארץ. ירושת הנחלה היא העברת האחיזה של המשפחה בארץ, וכך ממשיכה המשפחה מדור לדור. בנות צלפחד חוששות שהנחלה המגיעה לאביהן שמת, תילקח מהמשפחה, שכן אין לו בנים, ובכך יתבטל זכרו של אביהן מהארץ ומהמשפחה¹.

מה ניתן ללמוד מכך על בנות צלפחד?
ניתן לאפיין את דמותן של בנות צלפחד, כמי שדאגו לכבוד אביהן, אהבו את הארץ, ורצו לרשת אותה.

5. מהי התגובה לבקשה?

משה איננו יודע את התשובה, ומתוך ענווה, הוא פונה לה', ולכן: "ויקרב משה את משפטן לפני ה'".

נלמד בהקשר זה את הביטוי: "נתעלמה הלכה ממנו" - ה' לא אמר לו מראש את ההלכה, למרות שהוא ידע שתהיה שאלה על כך. מדוע?
נענין בפירוש השני של רש"י: "דבר אחר: ראויה הייתה פרשה זו להיכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידם".

"זכו בנות צלפחד" – זוהי זכות, שהתורה מזכירה את סיפורן כדי ללמד דיני ירושת נחלות.

גם כאן, נחזור ונחזק את דמותן וצדקותן: הן דואגות לכבוד אביהן, בטוחות בצדקתן, אוהבות את הארץ, ובגלל צדקתן, זכו שתיכתב פרשה זו על ידן. זו לא הייתה פנייה ביוזמה של משה, או בציווי מראש של ה', אלא הפרשה נכתבה כתגובה לבקשתן, כדי להראות את מעלתן.

(אפשר לשאול את התלמידים: מי עוד זכה בכך שבגלל שאלתו נלמדה הלכה? - הטמאים שלימדו על פסח שני – פרק ט')

6. מהי, אם כן, תשובת ה' לבקשתן? האם צדקו?

התלמידים יקראו את פסוקים ו'–י"א, ויוכיחו מהפסוקים האם בנות צלפחד צדקו. (מילה אחת – "כן בנות צלפחד דוברות" - ה' מאשר את בקשתן, ומאשר שהן צודקות ושמגיעה להן נחלה.)

נערוך בלוח רשימה של סדר הירושה לפי הפסוקים:

בן – בת – אח – אחי האב – שארו הקרוב אליו ממשפחתו.

הצעות להמחשה:

- ❖ דוגמה לבקשות תלמידים מהנהלת ביה"ס.
- ❖ משימת הצגה של בקשה אישית מראש הממשלה, משר ביטחון ומנשיא המדינה – להמחיש את התכונות הנדרשות מבנות צלפחד על מנת שיוכלו לעמוד לבקש את בקשתן בפני גדולי האומה.
- ❖ שרטוט אילן יוחסין משפחתי. ניתן להמחיש העברת נחלות במשפחה של כל תלמיד.

מסרים והפנמה:

1. השמירה על כבוד האב ועל כבודה של המשפחה בבקשתן של בנות צלפחד.
2. אהבת ארץ ישראל וחשיבות ההתיישבות בה.
3. לעתים יש צורך לעמוד על שלנו, לעמוד ולומר דברים בפני אנשים גדולים מאתנו, ולא להתבייש ולחשוש, מכיוון שיש כאן מטרה גדולה וחשובה.

סיכום:

נחזור לדוגמאות מתחילת השיעור, ונשאל את התלמידים: לאיזו בקשה של כיתות ה' מתאימה בקשתן של בנות צלפחד?
למדנו על בקשתן של בנות צלפחד שלא באה מתוך דאגה לעניינים הפרטיים שלהן, אלא לרווחת המשפחה, לכבודו של אביהן, ומתוך אהבת ארץ ישראל.
מתוך גישה זו, זוכות בנות צלפחד שתתחדש הלכה על ידן.

הרחבות:

- ❖ ניתן לערוך השוואה בין הסיפורים על אנשים שזכו שנלמדה הלכה על ידם בפסוקים וברש"י – הטמאים בעניין פסח שני, ובנות צלפחד בעניין ירושת נחלות.
- ❖ הרחבה נוספת: עיון במפת ארץ ישראל בת ימינו בנחלת שבט מנשה. אפשר למצוא בה שמות המופיעים בפרשה (עמק חפר, בת חפר, רמות מנשה, גלעד, חוגלה, נחל תרצה).

חלוקת ארץ ישראל לנחלות השבטים

